

СТРАТЕГІЯ

утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року

1. Загальні положення

Існування та процвітання Української держави неможливе без загального усвідомлення громадянами своєї національної та громадянської ідентичності. Відчуття такої належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, суспільно-державних (національних) цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями, безпосередньо позначається на житті кожної людини.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства сьогодні має стати відповідь на виклики і загрози, які в сьогоднішніх умовах здійснюють реальний вплив на формування національної свідомості.

Утвердження української національної та громадянської ідентичності громадян є одним із основних елементів формування здатності держави протистояти внутрішнім і зовнішнім безпековим загрозам, а отже набуває особливого значення для сфери національної безпеки і оборони.

Розвиток національної свідомості суспільства має відбуватись на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), на прикладах героїчної боротьби Українського народу за утвердження суверенітету власної держави, ідеалів свободи, соборності, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності (далі – Стратегія) визначає напрями, цілі та основні завдання, що стоять перед державою, а також очікувані результати, механізми, заходи щодо проведення моніторингу реалізації цієї Стратегії.

Цілі цієї Стратегії відповідають принципам формування та шляхам реалізації державної політики, визначеними Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Основними складовими державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності є: національно-патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання, громадянська освіта.

Стратегія розроблена відповідно до положень Конституції України, законів України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про національну безпеку України», «Про освіту», «Про основи національного

спротиву», «Про забезпечення функціонування української мови як державно», «Про закордонних українців», «Про волонтерську діяльність», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», «Про освіту», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 - 1945 років», постанови Верховної Ради України від 12 травня 2015 року № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Указу Президента від 28.12.2021 № 685/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 596 «Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні», та інших нормативно-правових актів.

2. Аналіз поточного стану у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

Суттєвий вплив на соціально-економічну ситуацію в державі, а відповідно і на формування національної свідомості, в цілому та її регіонах протягом останніх років чинять такі виклики і загрози, як збройна агресія російської федерації проти України, тимчасова окупація частини території, демографічна криза, епідемічна ситуація, проблеми у сфері освіти, науки, культури, відсутність єдиної системи національно-патріотичного виховання в регіонах. Все це відображається на розвитку демократичного суспільства.

У рамках ідеологічної концепції «руського міра» серед української населення пропагувався наратив про «нерозривну єдність» з Москвою, спільну історію, російську мову, культуру та православну віру. Так наприклад у 2021 році лише 72, 1% молоді пишалися тим, що вони є українцями, також важливими є показники, що 33,8% населення на Сході, та 34 % населення на Півдні відносили себе до громадян колишнього СРСР *(дані соціологічного дослідження щодо розвитку сфери національно-патріотичного виховання та стану сформованості громадянської ідентичності населення України проведеного Мінмолодьспортом у 2021 році).*

За результатами соціологічного дослідження громадянської ідентичності українців у 2022 році, абсолютна більшість опитаних ідентифікує себе громадянином України (94%). Майже стільки ж – мешканцем свого регіону. Половина – ідентифікують себе європейцями (близько 30% – ні). «Радянською людиною» вважають себе майже 10 % *(опитування проведене Фондом «Демократичні ініціативи» спільно з соціологічною службою Центру Разумкова за підтримки програми MATRA).*

Окрім того, європейцями себе частіше вважає молодь, а «радянською людиною» – старші. Ще у 2020 році «тужили» за СРСР близько 32%, а позитивно оцінювали розпад цього історичного утворення 49 %. У Південному та Східному регіонах негативна оцінка розпаду СРСР переважала.

Отже, існує нагальна потреба здійснювати комплексні заходи спрямовані на подолання постколоніальних та посттоталітарних деструктивних наслідків у свідомості населення України.

Результати проведених соціологічних опитувань переконують, що проблема ідентифікації населення себе українцями, зокрема за регіональним зрізом, існує, а її вирішення потребує перманентних комплексних дій, спрямованих на довгостроковий результат щодо досягнення єдності в українському суспільстві шляхом подолання суперечностей соціокультурного, мовного, регіонального характеру на основі європейського та євроатлантичного курсу, консолідації суспільства навколо суспільно-державних (національних) цінностей.

Важливим завданням сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності є поширення інформації про досягнення українців та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту, бізнесу, висвітлення внеску представників корінних народів та національних меншин України та громадян інших держав у боротьбу за державну незалежність і територіальну цілісність України, процес її державотворення.

В умовах агресії російської федерації, українська мова перестала бути лише засобом комунікації. Нині продовжує зростати кількість тих, хто частіше розмовляє українською вдома. У грудні 2022 року зросла частка громадян, які вживають українську мову в повсякденному житті, порівняно з 2021 роком. Якщо у 2021 році цей показник становив 64%, то у 2022-му він зріс до 71%. Водночас рівень вживання російської мови знизився на майже 10%. Така динаміка є наслідком ефекту символічної відмови, свідомої ідентифікації населення себе українцями через мову. Відповідна тенденція обумовлена і питанням захисту власного життя в умовах збройної агресії російської федерації проти України *(опитування проведене Фондом «Демократичні ініціативи» спільно з соціологічною службою Центру Разумкова за підтримки програми MATRA).*

Тенденція ідентифікації себе як громадянина через мову, обумовлюють нагальність створення цілісного україномовного простору, зокрема шляхом створення нового цифрового та культурного україномовного продукту для різних вікових категорій та цільових аудиторій.

Збройна агресія російської федерації проти України, актуалізує питання підготовки фахових кадрів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Зокрема фахівці такого напрямку дозволять побудувати ефективну навчально виховну систему, метою якої буде національно-патріотичне виховання, громадянська освіта та військово-патріотичне виховання населення. Існує також потреба підготовки фахівців, які будуть працювати з цивільним населенням, яке тривалий час проживало на

тимчасово окупованій російською федерацією території України (далі – тимчасово окупованій території).

Основні проблеми (виклики та загрози):

відсутні механізми та системні підходи щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

відсутні програми підвищення кваліфікації, які б дозволили закладам освіти, установам що провадять освітню діяльність забезпечити підготовку фахівців орієнтованих на Європейську інтеграцію країни, здатних пропагувати єдині проукраїнські нарративи;

додатково існує необхідність підготовки фахівців, які зможуть бути залучені до процесів реінтеграції населення тимчасово окупованої території.

В умовах, коли протягом останніх років окупаційні адміністрації російської федерації проводять цілеспрямовану політику знищення української національної та громадянської ідентичності, зокрема дітей та молоді, через формальну, неформальну та інформальну освіту, мають бути запропоновані заходи та сучасні цифрові методи для збереження української національної та громадянської ідентичності. Dodatkowo має бути забезпечено сталий зв'язок громадян України із співгромадянами на тимчасово окупованій території, зокрема з дітьми та молоддю.

Такі дії та заходи мають сприяти когнітивній деокупації тимчасово окупованої території та її реінтеграції, а також бути спрямованими на руйнування упереджень і стереотипів, формування довіри у ставленні до громадян України на підконтрольній Україні і тимчасово окупованій території, розвінчування пропаганди держави-агресора та окупаційних адміністрацій російської федерації.

Вирішення зазначених вище проблем може бути досягнуто шляхом модернізації мережі закладів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, зокрема створення єдиної системи закладів з метою координації діяльності у цій сфері, підвищення компетентностей фахівців у цій сфері, підготовки населення до захисту й оборони України, соціально-психологічної реабілітації військових та цивільного населення, яке потребує психологічного й фізичного відновлення, реінтеграції громадян із тимчасово окупованої території.

Україна продовжує героїчний спротив неспровокованій збройній агресії російської федерації. Цей спротив має не лише військову, а й культурну складову, адже саме у війні за ідентичність вирішується питання суб'єктності української політичної нації. Сьогодні агресор цілеспрямовано реалізує лінгво-, етно- та культуроцид на тимчасово окупованій території.

Система російської пропаганди створює та поширює дезінформацію як в Україні, так і усьому світі, підриваючи довіру до України та викривлюючи сприйняття українців в інших країнах.

В цьому контексті, варто виокремити проблему формування та реалізації єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Зокрема основними проблемами (викликами і загрозами) в інформаційній політиці нині є:

*збільшення кількості глобальних дезінформаційних кампаній;
соціальні мережі як суб'єкти впливу в інформаційному просторі;
недостатній рівень медіаграмотності (медіакультури), зокрема в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій.*

У березні 2021 року агенція «Info Sapiens» провела комплексне дослідження «Індекс медіаграмотності українців». Його результати показали, що медіаграмотність 15 % українців є низькою, у третини (33 %) – нижчою за середню, 44 % аудиторії притаманний вищий за середній рівень медіаграмотності, і лише у 8 % – високий. Цілком передбачуваним є високий рівень медіаграмотності у молоді 18-25 років (у них особливо добре розвинені цифрові компетенції) і низький серед старшої вікової групи 56-65.

Сьогодні проблема медіаграмотності населення безпосередньо пов'язана з дезінформацією. Низький рівень медіаграмотності населення посилив маніпулятивні та інформаційні впливи російської федерації, що стало причиною сепаратистських настроїв серед населення в окремих регіонах та як наслідок їх окупації.

Весь світ нині перебуває під постійним впливом пропаганди російської федерації, що спотворює історичні факти, викривлює уявлення про Україну, громадянами якої вони є.

В умовах інформаційного вакууму, населення з тимчасово окупованої території фактично втрачає можливість реінтегруватися в українське суспільство. Для розв'язання цієї проблеми необхідним є створення механізмів утвердження у населення, що перебуває на тимчасово окупованій території української національної та громадянської ідентичності.

Сьогодні населення відзначає недостатню кількість інформаційного, освітнього, просвітницького контенту спрямованого на формування української національної та громадянської ідентичності для всіх вікових категорій. У час цифровізації інформаційного простору формується запит на створення онлайн-інструментів утвердження української національної та громадянської ідентичності та поширення інформації про них.

Враховуючи те, що формування світогляду людини відбувається в період дошкільного та шкільного віку людини, особливої уваги, в контексті актуалізації відповідно до сучасних загроз, потребують освітні програми дошкільної, шкільної та позашкільної освіти, зокрема включення до них питань української національної та громадянської ідентичності.

Безпосередньо формування української національної та громадянської ідентичності може здійснюватися саме через активну діяльність закладів позашкільної освіти, які нині потребують глобальної модернізації. При цьому, впровадження освітніх програм, в умовах збройної агресії російської федерації

проти України, ускладнено міграційними процесам, втратою кадрового потенціалу. Серед основних проблем позашкільної освіти варто також виокремити втрату освітньої інфраструктури.

Формування у населення знань правил пожежної, мінної безпеки та цивільного захисту, алгоритму дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, надання домедичної допомоги є вкрай необхідними і є пріоритетними завданням військово-патріотичного виховання.

В цьому контексті варто окреслити дані щодо володіння вогнепальною зброєю. Сьогодні 44% опитуваних хотіли б бути власниками вогнепальної зброї і боєприпасів до неї. При цьому, 45% опитаних заявили, що не мають навиків користування зброєю. Серед тих, хто вміє користуватися вогнепальною зброєю лише в загальних рисах, дві третини хотіли б покращити свої навички. Серед тих, хто взагалі не вміє, таких – 37%.

Тобто, набуття навичок і знань самооборони, цивільного захисту, разом із навиками надання домедичної допомоги є життєво необхідними. Відповідно, питання забезпечення мережі закладів такої підготовки, і в першу чергу інструкторів, є нагальним та повністю відповідає запиту населення.

В умовах війни цілеспрямоване систематичне формування в Україні готовності до національного спротиву, сприяння максимально широкому залученню населення до дій, спрямованих на забезпечення суверенітету і територіальної цілісності держави є пріоритетом національної безпеки.

В цьому контексті саме вишкільна підготовка може стати системним механізмом формування оборонної свідомості населення. Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота. Ефективна система військово-патріотичного виховання у цьому напрямі сприятиме популяризації та підвищенню престижу військової та спеціальної державної служби, підготовці громадян до національного спротиву, формуванню оборонної свідомості.

Виклики та загрози, що постали перед цивілізованим світом і Україною, необхідність захисту території й суверенітету, протидія тероризму, інформаційній та економічній війні з боку російської федерації, провокують посилення такої проблеми як *відсутність системного характеру військово-патріотичного виховання населення всіх вікових категорій, як наслідок – формування системи під впливом деструктивних внутрішніх і зовнішніх факторів, в тому числі країни-агресора.*

Нині країна зацікавлена у захисті своєї території від зовнішнього втручання, а громадян – від маніпулювання свідомістю ззовні. Це обумовлює пошук різноманітних форм підготовки населення, в тому числі дітей та молоді до служби у війську через залучення до відповідних навчальних програм.

Робота з військово-патріотичного виховання має проводитися комплексно, спільними зусиллями органів державної влади та місцевого самоврядування, сил безпеки і оборони України, а також закладів освіти, сім'ї, інститутів громадянського суспільства.

Системна організація військово-патріотичного виховання має враховувати початкову військову підготовку, формування психологічної та фізичної, морально-духовної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту України.

Враховуючи вищезазначене, ефективним інструментом є реалізація Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”) (далі – Гра) у тому числі за окремими напрямками, з метою здобуття молоддю базових загальновійськових знань, практичних вмінь і навичок, із залученням інститутів громадянського суспільства та ветеранів війни.

Реалізація ветеранської політики наскрізно пов’язана з утвердженням української національної та громадянської ідентичності: формування позитивного образу ветеранів війни, розвиток ветеранського спорту, формування оборонної свідомості у громадян України, здійснення заходів щодо вшанування пам’яті загиблих ветеранів війни, а також заходів з відзначення на державному рівні дат пов’язаних із вшануванням ветеранів війни, захистом незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, а також формуванням соборності та державності, проголошенням незалежності України тощо.

Трансформаційні процеси, політична та соціальна нестабільність, а також прагнення України приєднатися до Європейського Союзу вимагають формування відповідальних інститутів громадянського суспільства та розвинутого громадянського суспільства.

Протягом останніх десяти років громадянське суспільство України значно прогресувало і швидко відреагувало на запит сьогодення. Серед актуальних напрямків діяльності інститутів громадянського суспільства найчастіше були названі допомога військовим (18.0 %) та робота з ВПО і українськими біженцями за кордоном (17.3 %). Серед інших пріоритетів часто були названі волонтерство – 10.6 %, соціальний захист вразливих груп і допомога постраждалим від війни – 9.6 %. Тобто, спостерігається концентрація зусиль громадянського сектору на найбільш злободенних питаннях за рахунок інших напрямків.

До перспективних напрямків діяльності, учасники опитування відносять пошук фінансування, інвестиційне залучення, встановлення зв’язку з міжнародними організаціями – 9.0 %. Лише 1,9 % опитаних обрали напрям українізація населення та патріотичне виховання.

Така ситуація містить потенційні ризики згортання важливих напрямків роботи, зокрема за напрямом утвердження української національної та громадянської ідентичності, що обумовлює необхідність підтримки інститутів громадянського суспільства з боку держави.

3. Візія, мета та пріоритетні напрями Стратегії

Візія політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності – соціально активні та відповідальні громадяни, з утвердженою українською національною та громадянською ідентичністю на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, живуть в державі, яка є частиною європейського та євроатлантичного простору, де забезпечено конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина, досягнуто єдності в суспільстві, подолано суперечності соціокультурного, мовного та регіонального характеру.

Метою Стратегії є – формування та утвердження української національної та громадянської ідентичності у громадян та закордонних українців, шляхом національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання, громадянської освіти на основі суспільно-державних (національних) цінностей України.

Суб'єкти відносин у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності визначені Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності спрямована на усі верстви населення України, вікові категорії, закордонних українців та враховує інтереси корінних народів і національних меншин України.

Стратегія реалізовується за такими пріоритетними напрямами:

- утвердження української національної та громадянської ідентичності;
- взаємо підтримка та співпраця щодо формування української національної та громадянської ідентичності між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства;
- формування кадрової системи сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності;
- розвиток інфраструктури у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

4. Стратегічні цілі та завдання Стратегії

Пріоритетний напрям 1. Утвердження української національної та громадянської ідентичності

Стратегічна ціль. Утвердження української національної та громадянської ідентичності на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, формування оборонної свідомості, громадянської стійкості соціальної активності та відповідальності в українців

Досягнення цілі передбачається шляхом реалізації завдань:
формування та утвердження в суспільстві патріотичної свідомості, поваги до державних символів, суспільно-державних (національних) цінностей України, розуміння їх важливості для становлення держави, державної мови як національної цінності та важливого атрибута національної та громадянської ідентичності;

формування оборонної свідомості та громадянської стійкості;

створення, виробництво та поширення україномовного інформаційного та культурного продукту, підвищення рівня його споживання шляхом формування єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

підвищення рівня поінформованості громадян щодо розуміння сутності держави, демократії та верховенства права, прав і обов'язків громадян;

популяризація історії України, зокрема боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, видатних особистостей українського державотворення, ветеранів війни, Захисників та Захисниць України, які полягли в боротьбі за захист незалежності та територіальної цілісності України, українців, досягнення яких увійшли до світової історії;

популяризація та збереження культурної спадщини та культурних цінностей України;

сприяння утвердженню сімейних цінностей та активне залучення сім'ї до формування української національної та громадянської ідентичності;

формування та збереження української національної ідентичності у громадян, які усвідомлюють свою належність до української нації, зокрема у громадян які проживали за межами України, на тимчасово окупованій території;

підтримка діяльності українських молодіжних громадських об'єднань, що заборонялись і переслідувались окупаційними та радянським режимами, в тому числі українського пластового руху (Пласт) та скаутського руху, Спілки української молоді, що збереглися в закордонних українців та відновили свою діяльність в Україні із здобуттям незалежності;

інтеграція національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти у сферу відпочинку та розваг;

розробка та вдосконалення методик і програм національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти за різними віковими категоріями, із врахуванням багаторічного досвіду українських патріотичних виховних організацій, досвіду патріотичного виховання у країнах-членах НАТО, членах ЄС;

популяризація військової служби, діяльності Сил безпеки і оборони України;

підготовка громадян України до національного спротиву, їх залучення до сприяння безпеці і обороні України;

залучення кадрових військових, ветеранів війни до освітньої діяльності з початкової та базової військової підготовки, організації та здійснення програм, проектів та заходів національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання;

формування активної життєвої та громадянської позиції, здатності брати участь у житті суспільства, органів місцевого самоврядування та управлінні на різних рівнях, зокрема у волонтерській діяльності;

формування і розвиток критичного мислення та медіаграмотності, вміння їх практично застосовувати здобуті знання, уміння і навички, запобігання поширенню недостовірної інформації;

забезпечення належної організації науково-дослідної та методичної роботи у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Пріоритетний напрям 2. Взаємо підтримка та співпраця щодо формування української національної та громадянської ідентичності між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства

Стратегічна ціль. Реалізація спільної та скоординованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування у партнерстві з інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями, представниками бізнесу та іншими суб'єктами у цій сфері з метою формування та реалізації політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Досягнення цілі передбачається шляхом реалізації завдань:

розвиток ініціатив, спрямованих на співпрацю влади, міжнародних організацій, представників закордонного українства, громадянського суспільства та соціально-відповідального бізнесу на принципах державно-громадського та державно-приватного партнерства;

розвиток інституційної спроможності у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

залучення інститутів громадянського суспільства, фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, ветеранів війни, волонтерів та інших суб'єктів у цій сфері до формування та реалізації політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

надання фінансової, інформаційної, методичної, організаційної допомоги та інших видів державної підтримки на реалізацію проектів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

залучення громадськості до процесів формування єдиного інформаційно-просвітницького простору в тому числі до створення онлайн-інструментів у напрямі утвердження української національної та громадянської ідентичності;

створення координаційних рад з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при місцевих державних адміністраціях, органах місцевого самоврядування.

Пріоритетний напрям 3. Формування кадрової системи сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності

Стратегічна ціль. Створення та розвиток системи підготовки фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності за напрямами національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти.

Досягнення зазначеної цілі передбачається шляхом реалізації завдань: формування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

розробка та затвердження типової програми підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності за напрямами національно-патріотичне, військово-патріотичне виховання та громадянська освіта;

залучення до процесу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності суб'єктів освітньої діяльності, закладів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності та інститутів громадянського суспільства;

підготовка фахівців з утвердження української національної та громадянської ідентичності, до компетенції яких належить робота з населенням, яке проживало на тимчасово окупованій території та реінтеграція її населення в соціокультурний простір;

підготовка фахівців з числа ветеранів війни, з подальшим їх залученням до організації та здійснення освітньої діяльності, реалізації програм, проектів та заходів військово-патріотичного виховання.

Пріоритетний напрям 4. Розвиток інфраструктури у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності

Стратегічна ціль. забезпечення умов створення та розвитку інфраструктури у сфері утвердження української національної та

громадянської ідентичності, об'єднаної в ефективну систему, яка популяризує суспільно-державні (національні) цінності.

Досягнення зазначеної цілі передбачається шляхом:

забезпечення сприятливих умов створення та розвитку інфраструктури з утвердження української національної та громадянської ідентичності в регіонах України, в тому числі за кордоном;

створення та розвиток національно-патріотичних, військово-патріотичних осередків виховання дітей та молоді у закладах освіти, закладах у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності у тісній співпраці з громадськістю;

сприяння створенню структурних підрозділів з утвердження української національної та громадянської ідентичності в молодіжних, волонтерських центрах, просторах, хабах та інших організаціях і установах, які здійснюють діяльність у зазначеній сфері;

створення структурних підрозділів з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

5. Етапи реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії передбачається трьома етапами:

перший етап (2023-2026 роки) – визначення власних шляхів та затвердження відповідного плану дій, розробка та затвердження Державної цільової програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування кадрової системи сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності, модернізація мережі закладів утвердження української національної та громадянської ідентичності, включаючи розбудову доступної інфраструктури, проведення моніторингу та оцінювання;

другий етап (2027-2028 роки) – формування цілісної загальнодержавної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, в основі якої є поєднання управлінської вертикалі з інститутами громадянського суспільства, в тому числі через роботу координаційних рад з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності, при місцевих держадміністраціях, органах місцевого самоврядування, вдосконалення системи бюджетного фінансування сфери, розвиток інститутів громадянського суспільства, які здійснюють діяльність у цій сфері, проведення оцінки ефективності прийнятих нормативно-правових актів, проведення моніторингу та оцінювання;

третій етап (2029-2030 роки) – розвиток інфраструктури сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності, створення підґрунтя для подальшого розвитку цієї сфери, проведення моніторингу та оцінювання, розроблення Стратегії на наступний період.

6. Механізми реалізації Стратегії

Організаційне забезпечення реалізації цієї Стратегії передбачає розроблення планів її реалізації, в яких конкретизовані окремі заходи із зазначенням строків їх здійснення. Плани реалізації цієї Стратегії розробляються поетапно на 2023-2026, 2027-2028 і 2029-2030 роки з можливістю їх уточнення щороку.

Інституційне забезпечення реалізації цієї Стратегії передбачає удосконалення нормативно-правового забезпечення сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності; розподіл повноважень між органами, відповідальними за виконання планів реалізації цієї Стратегії відповідно до їх компетенції та з урахуванням ресурсних можливостей; створення умов належного виконання цієї Стратегії органами державної влади, місцевого самоврядування, зокрема в частині справедливого розподілу наявних ресурсів, в тому числі кадрових; налагодження ефективної співпраці між органами, відповідальними за реалізацію цієї Стратегії та інститутами громадянського суспільства, зокрема шляхом укладення угод, контрактів, меморандумів, здійснення спільних заходів, реалізації проектів; запобігання (усунення) конфлікту інтересів; запобігання корупції.

Науково-аналітичне та експертне супроводження процесу формування державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності та реалізації цієї Стратегії забезпечують науково-дослідні установи, інші відповідні інститути громадянського суспільства, організації.

Науково-методичне забезпечення включає дослідження, аналіз проблем у сфері утвердження української національної та громадянської освіти; створення та впровадження системи моніторингу та оцінки реалізації цієї Стратегії; аналіз поточних результатів реалізації цієї Стратегії; розроблення пропозицій і рекомендацій щодо актуалізації цілей і завдань цієї Стратегії.

Реалізація Стратегії передбачає формування та реалізацію єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, шляхом забезпечення організації та проведення інформаційних кампаній, створення онлайн-інструментів утвердження української національної та громадянської ідентичності суб'єктами відносин у цій сфері в межах своєї компетенції відповідно до законодавства.

Реалізація цієї Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію відповідно до законодавства.

7. Фінансові ресурси для реалізації Стратегії

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, коштів місцевих бюджетів, коштів технічної допомоги та секторальної підтримки ЄС, інших міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій, коштів інвесторів, власних коштів підприємств.

Джерелом фінансового забезпечення реалізації цієї Стратегії також можуть бути кошти приватних інвесторів у рамках реалізації інвестиційних проектів на регіональному рівні із застосуванням механізму державно-приватного партнерства.

Обсяги фінансування завдань з реалізації цієї Стратегії визначаються на основі пропозицій центральних органів виконавчої влади, що є державними замовниками відповідних державних програм, з урахуванням бюджетних призначень головних розпорядників бюджетних коштів, визначеними в Державному бюджеті України на відповідний рік.

8. Моніторинг та оцінка результативності реалізації Стратегії

Ця Стратегія передбачає проведення моніторингу відповідно до етапів її реалізації та щорічної оцінки ефективності реалізації політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Метою здійснення моніторингу є своєчасне виявлення та розв'язання проблем, що перешкоджають досягненню кінцевої мети Стратегії.

Після закінчення кожного етапу реалізації цієї Стратегії здійснюється моніторинг результатів, на підставі якого готуються висновки, які враховуються під час розроблення плану реалізації цієї Стратегії для наступного етапу. Моніторинг здійснюється шляхом проведення аналізу:

досягнення очікуваних результатів Стратегії, з'ясування причин відхилення;

виконання завдань та заходів Стратегії шляхом визначення частки виконаних/невиконаних завдань та заходів у плановому періоді, пошуку причин відхилення.

За результатами проведеного моніторингу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, готується та подається звіт Кабінетові Міністрів України.

Моніторинг Стратегії здійснюється шляхом залучення до процесу науково-дослідних установ, незалежних організацій (експертів).

Періодичність подання такого звіту визначається планами реалізації Стратегії.

Щорічна оцінка ефективності реалізації політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності щодо виконання її завдань, реалізації проектів і заходів, здійснюється у рамках виконання державної цільової програми утвердження української національної та громадянської ідентичності, проведення аналізу суспільного становища в Україні на державному, регіональному та місцевому рівнях.

За результатами оцінювання головним розробником готується та подається Кабінетові Міністрів України:

звіт, що містить висновки та рекомендації щодо необхідності перегляду, припинення чи продовження її реалізації, або розроблення Стратегії на наступний період;

основні досягнення та недоліки державної політики за визначений період.

9. Очікувані результати реалізації Стратегії

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:

збільшено кількість громадян, які за даними соціологічних опитувань, пишаються своїм українським походженням та/або громадянством;

зростає кількість громадян України, насамперед молоді, які беруть участь у голосуванні під час виборів та референдумів, що проводяться в Україні та за її межами відповідно до закону;

щороку зростає кількість населення України, закордонних українців, залучених до заходів та проектів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

збільшено кількість осіб, які щороку приймаються в добровільному порядку на військову службу (за контрактом) або на добровільних засадах залучаються до служби (праці за трудовим договором) у Збройних Силах України, інших утворених відповідно до закону військових формуваннях, формуваннях територіальної оборони, правоохоронних та розвідувальних органах, органах спеціального призначення з правоохоронними функціями, силах цивільного захисту та інших органах, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки та оборони України;

зростає частка громадян України, які, за даними соціологічних опитувань, готові захищати незалежність та територіальну цілісність України зі зброєю в руках;

зростає частка громадян, які, за даними соціологічних опитувань, володіють і спілкуються українською мовою в повсякденному житті;

збільшено обсяги україномовного інформаційного та культурного продукту та зростання рівня його споживання;

зростає рівень медіакультури та медіаграмотності населення;

населення України користується рівним правом доступу до громадянської освіти (формальної, неформальної, інформальної), яка ґрунтується на

суспільно-державних (національних) цінностях, принципах та критичного мислення;

реалізуються ініціативи, спрямовані на співпрацю влади, міжнародних організацій, представників закордонного українства, громадянського суспільства та соціально-відповідального бізнесу на принципах державно-громадського та державно-приватного партнерства;

щороку збільшується кількість проектів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, підтриманих органами виконавчої влади та місцевого самоврядування;

щороку збільшується кількість громадян України, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій та представників бізнесу, залучених органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до процесу формування та реалізації політики та прийняття управлінських рішень у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

функціонує налагоджена єдина система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

щороку збільшується кількість фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, які пройшли програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації;

зростає кількість закладів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, які здійснюють активну діяльність та реалізують державну політику у цій сфері;

збільшується рівень відвідуваності закладів, що популяризують культурні надбання українського народу, організують заходи, присвячені боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України;

щорічно відзначаються пам'ятні та історичні дати, пов'язані з вшануванням ветеранів війни, захистом незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.